

Atmosfera przyzwolenia w Brazylii wzmacnia konflikty i inwazję na ziemie Indian

14 września 2019

Według raportu brazylijskiej organizacji pozarządowej Repórter Brasil w pierwszej połowie 2019 roku przynajmniej czternaście terytoriów tubylczych zmagало się z inwazją. Porzucenie państwowej ochrony nad ziemiami rdzennych mieszkańców, co nastąpiło jeszcze za prezydentury Michela Temera i jego polityki „cięcia kosztów”, wraz z niebezpieczną retoryką obecnego prezydenta Jaira Bolsonaro, wzmacnia siły kryminalne i inwazyjne wkraczające na ziemie Indian w Brazylii. Problem ten dotyczy szeregu zjawisk: działalności kompanii drwali, górników i poszukiwaczy złota, po spekulantów, osadników i plantatorów zawłaszczających ziemię, działających w atmosferze bezkarności [1].

Od początku 2019 roku nielegalne kompanie drwali wykazały się w swych działaniach szczególną drapieżnością na dwóch obszarach tubylczych w stanie Rondonia, wkroczywszy na ziemie Indian Uru-Eu-Wau-Wau oraz Karipuna. 20 drwali na ziemiach własnego ludu, ujawniło dwóch mężczyzn z ludu Karipuna, którzy 20 stycznia opuściwszy wioskę Panorama zmierzali na spotkanie z medykami ze Specjalnego Sekretariatu ds. Zdrowia Rdzennej Ludności (SESAI). Najeźdźcy zbudowali drogi i wycięli dużo lasu, ignorowali żądania Indian aby opuścili ich ziemie. W zamian za to grozili „atakami na wioskę Karipuna, spalaniem domów Indian, zabiciem kur jakie hodują i wreszcie zamordowaniem trzech głównych przywódców ludu Karipuna” [2].

Indianie Karipuna zostali zdziesiątkowani na początku XX wieku w wyniku kolejnych fal inwazji będących pochodną budowy linii kolejowej Madera-Mamoré i gorączki kauczukowej. Indianie Karipuna zostali spacyfikowani i zmuszeni do pracy dla

kauczukowych baronów. Niektóre grupy Karipuna w wyniku traumatycznych doświadczeń, uciekły w głąb lasu i weszły w kontakt ze społeczeństwem narodowym w latach 1970-1989. Dopiero w 1998 roku wyznaczono oficjalnie uznane, chronione terytoria ludu Karipuna. Dekady ciężkich doświadczeń zniwelowały populację Karipuna do kilkudziesięciu osób. Dzisiaj żyje 58 znanych Indian Karipuna, choć ocenia się, że nadal istnieją niewielkie grupy Karipuna, które dobrowolnie unikają kontaktu ze społeczeństwem narodowym (około 50 osób).

Indianie Karipuna są zbyt mało liczebni populacyjnie i słabi, aby móc stawić skuteczny opór przeciwko zdecydowanym grabieżcom ziemi i zasobów. Miejscowi Indianie podejrzewają, że obecna fala ataków może być motywowana przez gniew jaki odczuwają lokalni „ludzie interesu”, po tym jak przewodniczący Indian Karipuna – Adriano Karipuna – udał się do Nowego Jorku w kwietniu 2018 roku, gdzie na Stałym Forum ONZ ds. problemów rdzennej ludności, publicznie ujawnił i potępił zagrożenia przed którymi stoi jego lud. Sam Adriano Karipuna drogą dedukcji, kłębek problemów nękający rdzennych mieszkańców ze stanu Rondonia znajduje w najwyższych urzędach w stolicy kraju. „Bolsonaro głosi, że rdzenni mieszkańcy nie potrzebują ziemi, że nie pracujemy, że jesteśmy jak zwierzęta w Zoo, a ci którzy byli już wystarczająco niegodziwi, atakując nasze ziemie, otrzymują teraz poparcie (prezydenta). Ci ludzie nie boją się już wchodzić na nasze ziemie” – mówi Adriano.

Indianie Karipuna, podobnie jak Uru-Eu-Wau-Wau, złożyli pilne wnioski do władz federalnych i stanowych o ochronę i protekcję ze strony organów ścigania. Przez kolejne miesiące nie odnotowano żadnego istotnego działania ze strony brazylijskiego rządu. Prokuratura Federalna Brazylii wyraziła publiczną obawę, że ofensywa drwali może zakończyć, trwający ponad stuletni proces anihilacji i doprowadzić do ostatecznej zagłady Indian Karipuna. Padło ostrzeżenie przed „nieuchronnym ludobójstwem” [3].

Alarmujące ostrzeżenia dotyczące egzystencji zagrożonego

populacyjnie ludu, wyniesione na światło dzienne także poza samą Brazylię, skłoniły brazylijskie organy państwowe do zorganizowania pierwszej w tym roku wielkiej akcji przeciwko inwazji i wylesieniu ziem Indian w Brazylii. W odpowiedzi na wnoszone skargi policja federalna, prokuratura federalna oraz brazylijska armia, utworzyły Siły Zadaniowe, które od poniedziałku 17 czerwca 2019 roku rozpoczęły akcję SOS Karipuna. Celem Sił Zadaniowych wysłanych na terytorium Karipuna stała się „likwidacja organizacji przestępczych zlokalizowanych w rdzennym regionie”. W akcji wzięło udział 500 żołnierzy i policjantów, którzy mieli zakończyć „grabież ziemi i kradzież drewna w Terra Indigena Karipuna”. Dotychczasowa zwłoka kosztowała zniszczenie ponad 11000 hektarów lasu i skutkowała największym wzrostem wylesienia wśród obszarów chronionych w stanie Rondonia. Jakiego rodzaju przestępstwa ujawniono w trakcie operacji i śledztwa [4]?

Terytoria Indian Karipuna, stały się częścią rozbudowanego systemu spekulacji ziemią i „prania nielegalnie pozyskanego drewna”. Producenci i firma zajmująca się georeferencją stali się ogniwem łańcucha nielegalnej działalności, prowadzonej przez grupy zawłaszczające ziemię, które złożyły fałszywą obietnicę zabezpieczenia ugody dla potencjalnych nabywców dóbr pochodzących z Terra Indigena Karipuna. Kompanie drwali i spekulanci przeprowadzili również skuteczną operację „prania nielegalnego drewna”. Dzięki wprowadzeniu fałszywych danych do systemu Brazylijskiego Instytutu Środowiska i Nieodnawialnych Zasobów Naturalnych (IBAMA) udało im się skomercjalizować nielegalnie pozyskane drewno. W trakcie operacji przeciwko najeźdźcom na ziemię Karipuna, wydano 50 nakazów tymczasowego zatrzymania. Niektóre przestępstwa ujawnione podczas operacji jak fałszowanie dokumentów, pranie brudnych pieniędzy, unikanie płacenia podatków, przestępstwa przeciwko środowisku naturalnemu, kradzież drewna i udział w organizacji przestępczej, zagrożone są łącznymi karami nawet od 21 do 60 lat pozbawienia wolności. Wódz André Karipuna wyraził nadzieję, że „FUNAI, policja federalna i armia pozostaną na

terytorium Indian, dokonując stałej inspekcji w celu zapewnienia skutecznej ochrony terytorium oraz dalszego istnienia ludu Karipuna”.

Nadzieje na stałą obecność i właściwy monitoring sytuacji na ziemiach Indian Karipuna po zakończeniu akcji SOS Karipuna wydają się niewielkie. W wielu regionach Brazylii Indianie zmagają się z trwającymi konfliktami oraz inwazjami na ich ziemie, otrzymują pogróżki, a i sami stają się podmiotem pozasądowych działań sił porządkowych.

Indianie Yanomami (stany Roraima/Amazonas) zmagają się z kolejną falą inwazji poszukiwaczy złota na ich ziemie, Indianie Wayapi (stan Amapa) zgłosili morderstwo swojego przywódcy oraz wkroczenie na ich ziemie grupy osób podejrzewanej o zainteresowanie bogatymi zasobami regionu [5]. Indianie Munduruku (stan Para) samodzielnie monitorujący stan własnych terytoriów donoszą o nowych inwazjach (złoto, drewno) na sporne terytorium Sawre Muyubu w regionie rzeki Tapajos, o którego demarkacje zabiegają od lat [6]. Indianie Kinikinau zostali z początkiem sierpnia brutalnie eksmitowani, gdy po 100 latach próbowali powrócić na własne terytorium [7]. Około 60 rodzin Indian Tremebe de Engenho (stan Maranhao) z końcem lipca 2019 roku, doniosło o gwałtownej inwazji na ich terytorium w gminie São José de Ribamar. Ciągniki i piły łańcuchowe sprowadzone przez ludzi zainteresowanych przekształceniem tego obszaru w „przedsiębiorstwo”, zaatakowały terytorium Tremembe, niszcząc drzewa, niektóre 150-letnie, drzewa owocowe oraz miejscową roślinność „zagrożając tradycyjnemu trybowi życia”. Raquel Tremembe relacjonuje: „Nawet obszar rzeki Pindai z lasem łęgowym nie został uszanowany. Drzewa zostały ścięte i wrzucone wraz z ziemią do rzeki, która już teraz jest zanieczyszczona ściekami, spływającymi z rezydencji otaczających nasze terytorium” [8].

Indianie Pankararu z północno-wschodniego stanu Pernambuco, od dawna cierpią z powodu konfliktu, ale 28 października 2018

roku, w ten sam dzień, w którym Jair Bolsonaro wygrał wybory prezydenckie, skierowano przeciwko nim przemoc szczególnego formatu: podpalono szkołę miejską São José i Punkt Zdrowia Rodziny Pankararu. 8 grudnia 2019 roku doszło do podpalenia kościoła. Do aktów tych doszło w wiosce Bem Querer de Baixo. 26 grudnia 2018 roku podpalono z kolei szkołę państwową José Luciano w wiosce Caldeirão. Niezidentyfikowanym sprawcom udało się spalić dwa pomieszczenia szkoły. Pankararu, którzy przybyli na miejsce zapobiegli dalszemu rozprzestrzenianiu się pożaru [9]. Najeźdźcy zagrażają również Indianom Tembe i Timbira z rezerwatu Alto Rio Guama (stan Para). Jeden z ich przywódców, pragnący zachować anonimowość, otrzymał list z pogrózkami, w którym zapowiedziano zmiany jakie czekają Indian: „czas Luli dobiegł końca, nadeszła godzina Bolsonaro”.



W lutym 2019 roku 25 badaczy naukowych i nauczycieli, którzy pracowali wśród Indian Tupinamba, zaapelowało o zapewnienie ochrony kacykowi Babau (Rosivaldo Ferreira da Silva) z ludu Tupinamba, który naraził się lokalnym interesom w stanie Bahia. Zabiegający od 15 lat o demarkację tubylczego terytorium Terra Indigena Tupinamba de Olivença, wraz z członkami swojej rodziny, stał się domniemanym celem spisku związanego w mieście Itabuna pomiędzy wielkimi właścicielami ziemskimi, indywidualnymi policjantami i żołnierzami, a także osobami cywilnymi. „Mocne dowody”, które Babau ujawnił

brazylijskiej prokuraturze zawierały scenariusz prowokacji w ramach, którego on i jego rodzina mieli zostać zatrzymani w samochodzie na autostradzie, a następnie zamordowani, pod pretekstem, iż to Babau otworzył pierwszy ogień. Dodatkowym elementem mającym uprawomocnić samoobronę funkcjonariuszy stałyby się podłożone narkotyki i nielegalna broń. W wywiadzie dla gazety „Folha de Sao Paulo” Babau powiedział, że celem spisku było „przejęcie władzy nad terytorium Tupinamba”, a także ośmieszenie wizerunku Indian. „To co wywołuje w nas bunt, to próba zniesławienia naszego imienia. Żyjemy w pokoju przez całe życie, a kiedy umieramy, twierdzą, że jesteśmy handlarzami narkotyków! To jest jak zabicie kogoś dwa razy” – konkludował [10].

Podczas XXIII Zgromadzenia Narodowego Rady Misyjnej CIMI, które odbyło się w pierwszej połowie września 2019 roku w Luziânia w stanie Goiás, misjonarz Roberto Liebgott pracujący w Porto Alegre, ocenił, że wszystkie problemy nękające rdzennych mieszkańców Brazylii tkwią w obłudnej logice centralnych decydentów rządowych. „Nie akceptują oni faktu, że prawa ludów tubylczych powstały przed powstaniem państwa” – ocenił Liebgott, a co gorsze trudno im zrozumieć, że prawa rdzennej ludności są „niezbywalne, a więc nie można ich zmienić, że są niedotykalne, a więc tylko sami rdzenni mieszkańcy mogą je zmienić i wreszcie, że nie przemijają one wraz z upływem czasu” [11].

Opracowanie: Damian Żuchowski

Źródło: Wolnemedi.net

Przypisy

[1] „Sob ataque pós-eleição, terras indígenas estão desprotegidas com desmonte da Funai”, <https://reporterbrasil.org.br/2019/02/sob-ataque-pos-eleicao-terras-indigenas-estao-desprotegidas-com-desmonte-da-funai/>

[2] Sue Branford, „Maurício Torres Brazil sees growing wave of

anti-indigenous threats, reserve invasions",
<https://news.mongabay.com/2019/02/brazil-sees-growing-wave-of-anti-indigenous-threats-reserve-invasions/>

[3] O zagrożeniach jakie dotkną między innymi lud Karipuna w związku z budową tam na rzece Madeira ostrzegano już przed dekadą, zgłaszając większe ryzyko inwazji na ich ziemie w związku z otwarciem regionu. Patrz: Damian Żuchowski, „Ostrzeżenie przed ludobójstwem w Rondonii”,
<https://wolnemedi.net/ostrezenie-przed-ludobojstwem-w-rondonii/>

[4] „Operação SOS Karipuna investiga organizações criminosas que atuavam em terra indígena em Rondônia”,
<http://www.pf.gov.br/imprensa/noticias/2019/06/operacao-sos-karipuna-investiga-organizacoes-criminosas-que-atuavam-em-terra-indigena-em-rondonia>

[5] Damian Żuchowski, „Indianie mogą paść ofiarą ofensywy eksploatacji Amazonii”,
<https://wolnemedi.net/yanomami-i-wayapi-moga-pasc-ofiara-ofensywy-eksploatacyjnej-w-brazyliai/>

[6] Christian Poirier, „As the Brazilian Amazon Burns, Indigenous Peoples Take a Stand”,
<https://amazonwatch.org/news/2019/0801-as-the-brazilian-amazon-burns-indigenous-peoples-take-a-stand>

[7] Damian Żuchowski, „O brutalnej ewikcji Indian Kinikinau”,
<https://wolnemedi.net/o-brutalnej-ewikcji-indian-kinikinau-w-mato-grosso-do-sul/>

[8] „Povo Tremembé de Engenho denuncia invasão de seu território no Maranhão”,
<https://cimi.org.br/2019/07/povo-tremembe-de-engenho-denuncia-invasao-de-seu-territorio-no-maranhao/>

[9] „Antigos posseiros voltam a promover invasões à TI Pankararu e indígenas pedem apoio às autoridades”,

<https://cimi.org.br/2019/08/antigos-posseiros-voltam-a-promover-invasoes-a-ti-pankararu-e-indigenas-pedem-apoio-as-autoridades/>

[10] „Pesquisadores pedem garantia de segurança ao povo Tupinambá após ameaças de assassinato contra cacique Babau”, <https://cimi.org.br/2019/02/pesquisadores-pedem-garantia-de-seguranca-ao-povo-tupinamba-apos-ameacas-de-assassinato-contracacique-babau/>

[11] „Não aceitam que os povos indígenas sejam sujeitos de direito, aponta debate”, <https://cimi.org.br/2019/09/nao-aceitam-que-os-povos-indigenas-sejam-sujeitos-de-direito-aponta-liebgott-durante-assembleia-geral-do-cimi/>